

Viktor Glondys
Tagebuch.

AUFZEICHNUNGEN VON
1933 BIS 1949

HERAUSGEGEBEN VON DR. JOHANN BÖHM UND DIETER BRAEG,
AGK-VERLAG, DINKLAGE, 1997

Istoriografia comunistă a furnizat doar informații sumare privind personalitatea fostului episcop al bisericii evanghelice din Transilvania, Viktor Glondys. În lucrările publicată apărute în România numele lui Glondys apărea, de regulă, alături de clerici antifasciști, sindicaliști, social-democrați și comuniști, care s-au opus dictaturii antonesciene, respectiv au luptat împotriva Partidului Muncitoresc Național-Socialist al Grupului etnic german, supus ordinelor celui de-al III-lea Reich. În contextul istoriei recente a minorității germane din România Viktor Glondys a jucat un rol cheie prin atitudinea sa curajoasă față de totalitarismul nazist. Glondys, născut în anul 1882, a devenit liderul spiritual al sașilor ardeleni în anul 1932, când așa-numita Mișcare de Reînnoire Național-Socialistă a Germanilor din România era pe cale să se transforme în cea mai populară organizație politică a acestei minorități etnice. Conducătorul mișcării, Fritz Fabritius întreținea legături strânse atât cu conducătorii naziști din Germania, cât și cu politicieni extremiști români, ca, de pildă, A.C. Cuza. În anul 1933 episcopul Viktor Glondys a început să redacteze un jurnal. Aceste însemnări au apărut acum în Germania într-un volum editat de istoricul Johann Böhm și de Dieter Braeg sub titlul: *Tagebuch. Aufzeichnungen von 1933 bis 1949 (Jurnal. Însemnări 1933–1949)*. Volumul, apărut la editura AGK din Dinklage, cuprinde aproape 600 de pagini, peste 700 de note, o anexă documentară și o substanțială prefață semnată de Johann Böhm.

Jurnalul fostului episcop protestant conține informații autentice atât pentru istoriografia română cât și pentru istoria minorității germane din România. Contactele politice internaționale ale lui Glondys, întâlnirile cu demnitarii români, cu șefii diferitelor culte, cu reprezentanții casei regale sau ai diferitelor guverne interbelice conferă acestui jurnal valoarea unui document istoric extraordinar. În același timp, jurnalul dezvăluie cu mare claritate procesul înfeudării bisericii săsești de către o formațiune ce se considera națională, dar în fond practica o politică de distrugere etnică. Jurnalul mai este și un document mărturie asupra dramei personale a acestui episcop, care și-a dat seama că fascismul totalitar era sortit să eșueze într-o catastrofă politică, atât pentru minoritatea germană din România, cât și pentru Germania intrată în zodia dictaturii național-socialiste. Din paginile acestui jurnal se desprind și ezitățile politice ale unui personaj nu anti-democratic, dar profund conservator, care după venirea la putere a lui Hitler spera că, în confruntarea minorității germane cu naționalismul radical românesc, cel de-al III-lea Reich va exercita presiuni asupra Bucureștiului pentru ca acesta să garanteze identitatea etnică.

După ce în Biserica Evanghelică și școlile confesionale se infiltrează simpatizanți sau membri ai organizațiilor fasciste, relațiile lui Glondys cu naziștii germani din România și cu cei din Germania devin tot mai tensionate, iar episcopul interzice preoților și învățătorilor să adere la mișcarea fascistă, conflictul dintre Glondys și național-socialiștii din România devenind astfel deschis în anul 1934. Organul central al partidului nazist din Germania, „*Völkischer Beobachter*”, a publicat în cursul aceluiași an un atac furibund împotriva lui Glondys, calificându-l drept „trădător” al intereselor naționale ale poporului german. După ce fracțiunea radicală a mișcării pro-naziste din România se transformă în anul 1935 în „Partidul Popular German din România”, Glondys încearcă disperat să salveze autonomia bisericii, să o păstreze ca pe o instituție nealterată de spectrul politicului. După izbucnirea războiului și

fondarea Partidului Național-Socialist Muncitoresc al Grupului Etnic German din România, recunoscut de guvernul antonescian drept singura grupare reprezentantă a minorității germane, se intensifică și presiunile asupra lui Viktor Glondys, tot mai izolat în cadrul unei biserici care este pe cale să se transforme într-o anexă a naziștilor. În 1940 este obligat să demisioneze. În fruntea bisericii luterane a sașilor ajunge episcopul Wilhelm Staedel, un exponent notoriu al rasismului de tip nazist. În perioada 1940-1944 destinul minorității germane din România este dirijat direct de la Berlin, iar „Führer-ul” local, Andreas Schmidt, poartă răspunderea principală pentru catastrofa ce a urmat, și asupra căreia Glondys a atras atenția de nenumărate ori.

După 23 august 1944 aproape întreaga conducere a grupului etnic german se refugiază în Germania, inclusiv Andreas Schmidt, care se va alătura șefului Gărzii de Fier, Horia Sima. Schmidt se reîntoarce în țară cu primele grupuri de parașutiști ai lui Horia Sima, care urmau să sprijine în continuare războiul hitlerist. Andreas Schmidt și-a pierdut viața în urma acestei acțiuni.

Glondys revine pentru scurtă vreme în fruntea bisericii evanghelice. Populația germană este acuzată de colaboraționism atât de partidele democratice legitime, cât și de forțele de ocupație sovietice din România. În ianuarie 1945 se ordonă deportarea etnicilor germani în Uniunea Sovietică, unde urmează să presteze munci de reconstrucție. Această măsură arbitrară, nediferențiată și colectivă, a fost salutăată de presa vremii, indiferent de culoare politică. Unii politicieni români nu au fost de acord cu pedepsirea colectivă a minorității germane, printre aceștia aflându-se și liderul țărănist Iuliu Maniu. Prin memorii, contacte, întâlniri, telegrame și audiențe dificile, Viktor Glondys a încercat să evite deportările, opunându-se măsurilor de pedepsire colectivă. Tragediile descrise de Glondys în această perioadă constituie un capitol istoric aparte. Ca un observator atent al vieții politice, Glondys reține spre sfârșitul jurnalul său reacția demagogică a unor foști naziști germani, care au aderat la organizațiile satelite ale partidului comunist. Ultima însemnare a jurnalului poartă data de 24 septembrie 1949. O lună mai târziu, fostul episcop protestant Viktor Glondys va muri în urma unei comoții cerebrale.

William Totok